

Krščanska identiteta*

Če ti nekdo reče: "Predstavi se! Identificiraj se!", boš verjetno najprej povedal svoje ime, nato morda navedel delo, ki ga opravljaš, povedal, od kod prihajaš, navedel svoje družinske vezi in odnose, v katerih se nahajaš. V mnogih kulturah bi navedel še ime svojih staršev ali razširjene družine. Govoriti o svoji "identiteti" torej pomeni govoriti o tem, kako vzpostavimo svoje mesto v jeziku in svetu ljudi okoli nas: imena so zato, da se jih uporablja, da jih ne izrekamo le mi, ampak jih tudi nam izrekajo drugi; delo je način vključevanja v človeški proces spreminjanja lastnega okolja; in to, kdo smo, postane ljudem okrog nas jasno, ko se postavimo na zemljevid odnosov. Preden začnemo abstraktno razmišljati o tem, kaj je tisto bistveno za krščansko identiteto, nam bo morda koristilo, če se samo za trenutek ustavimo in obstanemo ob tem elementu – preprosto postaviti se na zemljevid.

Torej, kako v tem okviru mi kot kristjani odgovarjamo na izziv, da se predstavimo in identificiramo? Kristjani nosimo Kristusovo ime. Smo ljudje, ki jih poznajo po njihovi zvestobi in njihovi povezanosti z zgodovinsko osebo, ki so ji njeni učenci nadeli naziv "maziljeni monarh" – z Jezusom, Judom iz Nazareta. Vsakič, ko rečemo "kristjan", vzamemo za samoumevno neko zgodbo in mesto v zgodovini – zgodbo in mesto tistih ljudi, s katerimi je Bog v daljni preteklosti sklenil zavezo, ljudi, ki jih je poklical, da bi lahko v njihovem življenju skupaj z njim pokazal svojo slavo. In že smo na področju dela in odnosov. Povezani smo s to zgodovino Božje zaveze. Kot življenja teh, ki so zvesti "maziljenemu monarhu" v judovski tradiciji, naj bi bila naša življenja živo pričevanje tega, da je

Bog zvest svojim obljubam. Nikakor ne moremo izraziti svoje identitete, ne da bi se zapletli v to zgodbo in v ta kontekst. Razložiti besedo "Kristus" pomeni razložiti, kaj je to biti narod, ki obstaja zato, ker je Bog obljubil, da bo z njim, narod, ki mu je Bog zapovedal pokazati svetu, kakšen je On sam.

In reči, da smo sedaj pod oblastjo maziljenega monarha, ki je živel na zemlji pred dva tisoč leti, pomeni istočasno tudi povedati nekaj o tem "monarhu". Njegovo življenje in navzočnost nista le stvar zapisa, pripovedi. Obstajajo skupine, ki se poimenujejo po svojih ustanoviteljih in se identificirajo z njimi – luteranci, marksisti –, toda ime, ki ga zase uporabljamo kristjani, ni takšno ravno zaradi tega, kar pomeni naziv "Kristus". Mi se ne oziramo nazaj k svojemu ustanovitelju; mi gledamo sedaj, naokrog, navznoter, iščoč navzočnost, ki ima oblast nad našimi življenji in je dejavna danes. In tako že zaobjemamo načine, na katere bomo teološko, znanstveno razmišljali o zgodbi Jezusovega vstajenja in vnebohoda.

A ko gremo naprej, postane identiteta, ki jo zarisujemo, še bolj polna. Kaj nam maziljeni kralj govori, da naj delamo, in kako nam daje moč, da to storimo? Tako kot judovsko ljudstvo naj bi razkrivali, da je Bog, katerega oblast ima kralj, Bog pravice, nepristranski, vesoljen, Bog, ki je svoboden, da odpušča žalitve. In to, kdo ta Bog je, naj bi pokazali tudi z besedami, s katerimi nam naš kralj govori, naj naslavljam Boga. Kličemo naj ga "Oče" in z njim naj bomo v osebnem, zaupnem odnosu. Naša identiteta ni le v odnosih z drugimi ljudmi in v naših prizadevanjih oblikovati te odnose v skladu s pravič-

nostjo in usmiljenjem. Naša identiteta je v našem odnosu z Bogom in v trudu izraziti ta odnos v besedah in dejanjih. V grščini je beseda *leitourgeia* najprej pomenila delo za javno dobro, preden je prevzela pomen javne Božje službe. Krščanska identiteta je "liturgična" v obeh pomenih – je trud ljudi, skupnosti, ki preko vsakodnevnih dejanj in preko čaščenja kaže Boga drug drugemu in svetu okrog sebe. Naša "liturgija" je tako čaščenje Boga zaradi Boga samega in služenje svetu, ki je pohabljen zaradi ponosa in pohlepa. Ne izraža se le v skrbi, hrepenenju za človeško družino, posebno sredi revščine in nasilja, ampak tudi v skrbi za ves materialni svet, ki še vedno trpi nasilje zaradi vzdrževanja udobja uspešne in bogate človeške manjšine na račun naših skupnih virov in sredstev.

"Predstavi se!" kliče svet kristjanu in kristjan reče (tako kot so rekli mučenci v prvih stoletjih): "Smo služabniki monarha, monarha naroda, ki ga je osvobodil Bog, da bi s tem svojim enkratnim dejanjem v njihovem življenju skupaj z njim pokazal svojo ljubezen in moč. Smo služabniki monarha, čigar oblast pripada sedanjosti in prihodnosti ravno toliko kot preteklosti. Smo priče doslednosti Boga, ki ga nič ne more odvrniti od njegovega namena, ne neka ustvarjena moč, ne naši padci ali izdajstva. Smo več kot samo služabniki in priče, ker nam je dano govoriti, kot da bi bili, tako kot naš kralj, svobodni biti zaupni z Bogom. Bog je prestopil razdaljo med nami in nebom ter nas popeljal v svojo bližino. Kadar govorimo neposredno z Bogom, govorimo z glasom, ki nam ga je sam Bog dal v uporabo."

Tako se torej kristjani, ko košček za koščkom razkrivajo, kaj pomeni ime, ki ga uporabljajo zase, postavljajo na zemljevid človeške zgodovine. Preden začnejo analizirati doktrine, ki so nujne za pogovor in abstraktno sporočanje o tej identiteti, že govorijo o sebi in svojem pripadanju tej zgodbi in temu nizu možnosti. Veroizpoved, prepričanje in struk-

tura izhajajo iz tega. In lahko bi se izrazili zelo močno, celo šokantno, če bi dejali, da se kristjani ne identificirajo, predstavljajo le kot služabniki maziljenega kralja, ampak kot Kristus. Njihovo mesto v svetu je njegovo mesto. Ko dopustijo, da postanejo njegovi pričevalci, ter tako pri svojem delu kot pri čaščenju storijo, kar jim omogoča njegova oblast, so tam, kjer je on, in zavzemajo njegovo mesto. Krščanski spisi pravijo, da verniki nosijo Kristusovo ime, da je njegovo ime zapisano na njihovih čelih, da je njihovo skupno življenje materialno "telo" za maziljenega kralja na zemlji.

Krščanska identiteta je pripadati, spadati v kraj, na mesto, ki nam ga je Jezus določil. Z življenjem na tem mestu na neki način začnemo deliti Jezusovo identiteto, nositi njegovo ime in biti v takšnem odnosu z Bogom in s svetom, kot ga ima on. Pozabite za trenutek "krščanstvo" – krščanstvo je sistem idej, ki tekmujejo z drugimi idejami na trgu. Osredotočite se na mesto na svetu, ki je mesto Jezusa Maziljenca, in kaj je tisto, kar na tem mestu zaradi tega postane mogoče.

Obstaja razlika med videnjem sveta kot teritorija, kjer tekmujejo sistemi, kjer skupine z različnimi povezavami živijo na račun druga druge, kjer se rivalstvu ne da ubežati, in videnjem sveta kot teritorija, kjer ti preprosto biti na nekem kraju omogoči videti, reči in narediti določene stvari, ki druge niso možne. Sklicevanje krščanskega prepričanja ni v prvi vrsti in predvsem v tem, da ponuja edini točen sistem mišljenja nasproti vsem drugim tekmečem, ampak da nam je s tem, ko stojimo na Kristusovem mestu, dano živeti v tako zaupnem odnosu z Bogom, da noben strah in noben padec ne moreta nikoli prelomiti Božje obljube do nas, in omogočeno živeti medsebojno razumevanje in darovanje do takšne mere, da nas ne more noben človeški prepir ali ločitev pripeljati do nenadzorovanega nasilja in vzajemne škode. Od tu

lahko vidiš, kar moraš videti, da bi bil pomirjen z Bogom in z Božjim stvarstvom, in tudi kar potrebuješ, da bi bil pomirjen sam s sabo, priznavajoč svojo potrebo po usmiljenju in ponovnem stvarjenju.

Ta pogled od samega začetka predpostavlja, da živimo v svetu pluralnih pogledov ter da ni nobenega "pogleda od nikoder", kakor filozofi včasih izražajo zahtevo po absolutnem védenju. Biti kristjan ne pomeni lastiti si absolutno védenje, marveč lastiti si pogled, ki bo preobrazil naše najgloblje zako-

reninjene rane in strahove ter tako spremenil svet na najpomembnejši ravni. To je pogled, ki je odvisen od tega, da si tam, kjer je Jezus, pod njegovo oblastjo, da deliš "dih" njegovega življenja, vidiš, kar on vidi – Boga kot Abba, Očeta; Boga, povsem predanega ljudem, v življenju katerih želi ponovno ustvariti svoje življenje.

Na kakšen način je to ekskluzivna zahteva, ekskluzivna trditev? V nekem smislu ne more biti nič drugega kot ekskluzivna. Ni krščanske identitete, ki se ne bi začela tu-

E. Dolinar: Grem in hodim za teboj, glina.

kaj. Poskušajte rekonstruirati "identiteto" iz načel, idealov ali česar koli, in na koncu se boste znašli z nečim, kar je povsem drugačno od svetopisemskega opisa bivanja "v Kristusu". In ker je biti v Kristusu povezano z eno samo, izjemno zgodovino – zgodovino judovske vere in moža iz Nazareta, preprosto ni jasno, kaj bi pomenilo reči, da bi načeloma ta pogled lahko pridobil kdor koli, kjer koli, s kakršno koli predanostjo. Vendar pa v drugem smislu ekskluzivnost tu ni možna, vsekakor ne ekskluzivnost sistema idej in zaključkov, za katere nekdo trdi, da so končni in absolutni. Jezusovo mesto je odprto vsem, ki želijo videti, kar vidijo kristjani, in postati, kar postajajo kristjani. In noben krščanski vernik nima v svoji lasti nekakšnega zemljevida, ki označuje, kje točno je treba postaviti meje tega mesta, ali ključa, ki bi druge zaklenil ali ven ali noter.

Toda tako kot je z vsakim drugim pogledom, tudi kristjan ne vidi, kar se da videti iz drugih perspektiv. Bil bi neumen, če bi trdil, da se z drugačne perspektive ne more nič videti ali da vsaka druga perspektiva vse tako močno popači, da se ne da povedati nobene prave resnice. Toda če rečem, da so samo, kadar smo na tem mestu, rane v polnosti ozdravljene, grehi odpuščeni, posinovljenje v Božjo zaupno navzočnost obljubljen, potem to predpostavlja, da si je nad vse drugo treba želeti posinovljenja in odpuščanja. In tega nima v svojem središču vsaka perspektiva. Kar želim povedati o teh drugih pogledih, ni to, da se motijo, ampak da izpuščajo tisto, ker je najpomembnejše v človeških prizadevanjih. Vendar vem, da tem drugim to nikoli ne bo očitno. Samo v luči tiste vrste skupnega dela in skupnega upanja, ki prinaša v središče to, za kar jaz verjamem, da je najpomembnejše za človeštvo, lahko pridemo skupaj, lahko drugim predstavimo naš pogled. In tekom tega sodelovanja bom lahko tudi izvedel, da so stvari – morda manj odločilne, vendar

kljub temu neznansko pomembne, ki me jih moj pogled ni naučil videti ali ceniti.

Kaj to pomeni za dejansko, vsakdanjo izkušnjo življenja sredi pluralnosti verskih – in tudi neverških – skupnosti, ki jim v našem svetu ne moremo ubežati ali jih prezreti? Verjamem, da naš poudarek ne bi smel biti na posedovanju sistema, v katerem so odgovori na vsa vprašanja, temveč na pričevanju o mestu in identiteti, v katero smo bili povabljeni živeti. Pokazati moramo, kar vidimo, posnemati življenje Boga, kot nam ga je pokazal maziljeni. In iz tega, kar smo že povedali, se zdi, da mora biti v srcu tega pričevanja zvesta predanost. Krščanska identiteta je zvesta identiteta, identiteta, ki jo zaznamuje dosledno bivanje tako z Bogom kot z Božjim svetom. Bogu moramo biti zvesti, v molitvi in v liturgiji, preprosto moramo vedno znova ostajati tam, kjer je Jezus, govoreč "Abba". Kadar kristjani molijo evharistično molitev, zavzemajo Jezusovo mesto, ko moli k Očetu in ko sprejema svet ob svoji mizi. Evharistija je slavljenje Boga, ki drži svoje obljube in na čigar gostoljubnost lahko vedno računamo. Toda to nam že pove, da moramo biti predani ljudem okoli nas, ne glede na njihove poglede. Njihove potrebe, njihova upanja, njihovo iskanje ozdravitve v globini njihove človečnosti je nekaj, kar moramo podpreti. Ali z drugimi besedami, moramo biti tam in spremljati to iskanje ter postavljati kritična vprašanja skupaj z ljudmi drugih ver, in včasih tudi postavljati kritična vprašanja o njih. Ko skupaj iščemo spreobrnitev, je morda po Božjem daru, da drugi najdejo svojo pot do tega, da vidijo, kar mi vidimo, in vedo, kaj je mogoče za nas.

Kaj pa je z njihovimi prepričanji, z njihovimi "mesti"? Ko včasih pogledamo svoje sode, ki pripadajo drugim tradicijam, se nam zazdi, kot da bi v njihovih očeh videli odsev tega, kar mi vidimo. Nimajo sicer besed, ki jih imamo mi, vendar je nekaj, kar je globo-

ko prepoznavno. Jezik "anonimnega krščanstva" danes ni v modi – in okrog njega je bila v preteklosti vrsta problemov. Toda kdo izmed teh, ki so bili v dialogu z drugimi verami, ni imel ob tem občutka odmeva, odseva načina življenja, ki ga želijo živeti kristjani? Sveti Pavel pravi, da Bog ni pustil samega sebe brez pričevalcev v časih pred Mesijo. V krajih, kjer se tega imena ne izreka, se bo Bog morda še razodel. Ker ne živimo tam, ne moremo zlahka analizirati, kaj šele nadzorovati, kako bi se to lahko zgodilo. In priznati to nikakor ne pomeni reči, da je to, kar se zgodi v zgodovini Izraela in v Jezusovi zgodbi, relativno, le en način izmed mnogih. To, pravimo, je pot do odpuščanja in posinovljenja. Toda kadar se zdi, da so drugi prispeli do točke, ko sta odpuščanje in posinovljenje razumljena in cenjena, čeprav se o teh stvareh v jeziku razmišljanja druge vere ne govori neposredno, ali naj takrat rečemo, da Bog ni našel poti zase?

In kadar se soočamo z radikalno drugačnimi predstavami, čudnimi in kompleksnimi pogledi perspektive, ki ni naša lastna, naša vprašanja ne smejo biti: "Kako naj jih prepričamo o njihovi napaki? Kako naj zmagamo v tej tekmi idej?", ampak: "Kaj pravzaprav oni vidijo? In ali bi lahko bilo to, kar oni vidijo, del sveta, ki ga vidim jaz?". To so vprašanja, na katera se lahko odgovori le z zvestobo, to je preko ostajanja z drugim. Pomnite, naša poklicanost k zvestobi je vidik naše lastne identitete in integritete. Potrpežljivo delati ob strani ljudi drugih ver ni izbira, ki bi jo izumili moderni liberalci, ki želijo relativizirati radikalno, popolno enkratnost Jezusa Kristusa in tega, kar je preko njega postalo mogoče. To je neizbežni del tega, da smo tam, kjer je on; je razsežnost "liturgije", ostajati pred navzočnostjo Boga in navzočnostjo Božjega stvarstva (človeškega in nečloveškega) v molitvi in ljubezni. Če se resnično učimo, kako biti v takem odnosu z Bogom

in s svetom, v katerem je bival Jezus iz Nazareta, se ne bomo obrnili stran od teh, ki vidijo in gledajo z drugega mesta. In kakršna koli trditev ali prepričanje, ki ga vedno globlje doumevamo, bo v takšnih srečanjih vedno resnično preverjeno in preizkušeno, vedno in vsakič, ko se znajdemo v družbi ljudi, ki ne začenjajo od tam, od koder smo mi začeli, ter skupaj delamo za vizijo človeškega napredka in pravičnosti.

Toda poklicanost k zvestobi ima tudi bolj jasne in konkretne posledice. V situaciji, kjer so kristjani zgodovinsko v večini, pomeni zvestoba drugemu solidarnost z njim, pomeni obvezo braniti ga in stati ob njem v trenutkih mučenja ali nasilja. V večinsko krščanski kulturi je lahko kristjan tisti, ki pomaga nekrščanski skupnosti ali skupnostim, da se njihov glas sliši v javnosti. V Veliki Britaniji je šlo tu predvsem za razvoj medverskih forumov, za sodelovanje in delo z drugimi skupnostmi na področjih, povezanih z migracijo in azilom, ter glede skupnih skrbi o mednarodni pravičnosti, o revščini ali degradaciji okolja, za razpravljanje in dokazovanje, da bi morale tudi druge vere biti udeležene v partnerstvu med državo in Cerkvijo, in nenazadnje za nadaljevanje povezovanja v boju proti antisemitizmu. Drugod po Evropi je podobno. V tem je zaobsežen pravi, resnični element krščanskega samoizpraševanja, ko kristjani prepoznajo in se zavejo, v kolikšni meri njihove družbe niso bile gostoljubne ali pravične do drugih.

Vseeno pa se pojavlja vprašanje, kaj pomeni zvestoba v večinsko nekrščanski kulturi. To vprašanje ni tako enostavno. Zaradi različnih razlogov, med katerimi so nekateri osnovani na dejstvih, drugi pa na domišljiji, mnoge nekrščanske večine v krščanski navzočnosti vidijo grožnjo ali vsaj znamenje določenega geopolitičnega načrta (povezanega z ZDA ali na splošno z Zahodom), in to kljub dolgi zgodovini krščanskih manjšin v mnogih izmed

teh primerov. Ena izmed najbolj problematičnih posledic nedavnih mednarodnih dogajanj je bila ravno povezovanje na primer kristjanov na Srednjem vzhodu ali v Pakistanu s tujo in agresivno politiko v očeh večine, ki se jo zlahka zmanipulira. Posledično trpljenje krščanskih manjšin je nekaj, kar bi morale vse naše Cerkve in ves ta zbor imeti neprestano pred očmi.

Toda kar je izredno, je pogum, s katerim kristjani v Egiptu, v Pakistanu in celo v Iranu še naprej iščejo poti, kako nadaljevati delo skupaj z nekrščanskimi sosedi. To ni atmosfera "dialoga", kot se odvija na Zahodu ali v udobnem okolju mednarodnih konferenc. Je boleče ustvarjanje in ponovno grajenje zaupanja v močno nevarnem in zapletenem okolju. Le relativno redko so se kristjani v teh okoljih odzvali z vračanjem agresivnosti ali s popolnim umikom. Še naprej se sprašujejo, kako lahko kristjani in ljudje drugih prepričanj bivajo skupaj kot sodržavljeni. Rekel bi, da v tem kontekstu najjasneje vidimo, kaj pomeni nositi ceno zvestobe, zavzemati Jezusovo mesto in tako nositi pritiske in včasih grozo zavračanja, a še vedno govoriti o sodelovanju in gostoljubju. Tu lahko vidimo, kaj pomeni oblikovati novo človeštvo; in lahko domnevamo, da je to oblikovanje lahko nalezljivo, da lahko odpira nove možnosti za celotno kulturo. To preprosto ni le vprašanje potrpežljivosti in trpljenja. Kristjanom je naložena naloga, da spregovorijo o tistih vidikih nekrščanske kulture, ki so skrajno problematični – tam, kjer je okolje takšno, da v njem človeško dostojanstvo, položaj žensk, vladačina zakonov in podobne prioritete niso spoštovane v takšni meri, kot bi morale biti. Kristjane lahko pričevanje glede teh stvari še bolj izpostavi napadom ali nadaljnji margi-

nalizaciji, vendar to ostaja del identitete, ki jo vsi iščemo in želimo zaobjeti v celoti. Še enkrat, kjer se zgodi kaj takšnega, moramo vsi mi poiskati poti za udejanjanje naše solidarnosti z verniki v manjšinskih situacijah.

Na vprašanje krščanske identitete v svetu pluralnih pogledov in prepričanj ne moremo odgovoriti s klišeji o strpnem sobivanju različnih mnenj. Bolj je stvar v tem, da nas narava našega krščanskega prepričanja nepreklicno postavlja na določeno mesto, ki mnogo obeta in je hkrati zelo tvegano, na mesto, kjer smo poklicani, da pokažemo popolno predanost Bogu, ki se razodeva po Kristusu, in vsem, ki jim je namenjeno njegovo povabilo. Naša lastna identiteta nas zavezuje k tej dvojni dejavni zvestobi. Nismo poklicani, da bi zmagali na tekmovanjih ali v debatah in odločili v prid našega "proizvoda" na nekakšni verski tržnici. Če naj, z besedami Olivierja Clementa, poneseemo naš dialog preko srečanja ideologij, moramo biti pripravljeni z življenjem in besedo pričevati o tem, kaj nam je omogočeno s tem, ko smo na mestu Jezusa maziljenega – "naši razlogi, da živimo, da bolj ljubimo in bolje umremo" (Clement, *Anachroniques*, 307). "Predstavi se! Identificiraj se!" In mi to storimo tako, da se v molitvi zahvalimo za svoje mesto in da zvesto živimo tam, kamor nas je Bog v Jezusu pripeljal v bivanje, tako da bo svet lahko videl, kakšna je globočina in cena Božje zvestobe svetu, ki ga je ustvaril.

Prevedla: Petra Mikeln

* Nagovor na 9. srečanju Svetovnega zbora Cerkva (World Council of Churches) v Porto Alegru, Brazilija.